

AFSKÆRMNING AF
JELLINGSTENENE

ÅBEN IDÉKONKURRENCE

DOMMERBETÆNKNING

KULTURARVSSTYRELSEN

2010

INDHOLD

FORORD 1

GENERELLE BEMÆRKNINGER 2

PRÆMIEREDE OG INDKØBTE FORSLAG 8

KONKURRENCEFAKTA 30

UNDERSKRIFTER 32

Med det formål at sikre de to runesten i Jelling mod yderligere forfald udskrev Kulturarvsstyrelsen den 26. august 2009 en åben idékonkurrence om udformningen af en afskærmning af stenene. Løsningen af den komplicerede opgave skulle forholde sig til helt specifikke tekniske og funktionelle krav og måtte derudover gerne være båret af en stærk kunstnerisk, arkitektonisk og landskabelig idé.

Jellingstenene er en del af Jellingmonumentet, som er optaget på UNESCOs liste over Verdensarven (World Heritage). Udover stenene består monumentet af de to gravhøje, Jelling Kirke med kirkegården og resterne af en skibssætning. En helhed med en følsom indbyrdes balance, som skal bevares, hvis udpegningen til verdensarv skal opretholdes. Jelling Kirke og kirkegård skal fortsat kunne bruges som nu, hvilket bl.a. medfører krav til plads omkring kirkens indgang. En række arkæologiske forhold har også spillet ind ved løsning af opgaven. Et helt centralt krav har været, at klimaet omkring stenene i fremtiden skal kunne styres og at stenene skal beskyttes mod slag og berøring.

I det efterfølgende præsenteres resultatet af idékonkurrencen. Dommerkomitéen er overvældet over, at så mange har taget udfordringen op; 157 konditionsrættede forslag er indsendt – og tak for det! Resultatet danner et godt og solidt udgangspunkt for det videre arbejde, der nu skal i gang for at der helt konkret kan træffes beslutning om, hvorledes stenene beskyttes i fremtiden.

Dommerkomitéen

København den 4. februar 2010

Den stillede opgave

Afskærmning af Jellingstenene syntes ved første øjekast uløselig. På den ene side ønskede man en beskyttelse af de to Jellingsten mod vejrlig og berøring, på den anden side ønskede man at bevare stenenes synlighed, både på nært hold og som en del af det store monumentområde, omfattende de to gravhøje, Jelling Kirke, kirkegården og den endnu kun delvist udgravede skibssætning.

Samtidig ønskede man mindst muligt indgreb i terrænet/jorden omkring stenene for ikke at ødelægge vigtige arkæologiske spor.

157 forslag

De 157 indkomne forslag spænder da også meget vidt og viser med al tydelighed, at der ikke er noget selvindlysende svar på opgaven. Det mindst indgribende af de indkomne forslag lægger varmetråde i jorden under stenene, det mest omfattende foreslår hele monumentområdet og dele af Jelling by overdækket med en kæmpe stor kuppel.

Imellem disse yderpunkter falder forslagene i nogle hovedgrupper, som efter deres karakter kan benævnes: montreløsninger, pavillonløsninger, mobile installationer og tårne. Derudover naturligvis nogle mellemformer med træk fra flere af ovennævnte kategorier.

Montreløsninger

Montreløsningerne er karakteriseret ved at beskytte stenene, typisk enkeltvis, med en montrelignende afskærmning af glas, akryl eller andet gennemsigtigt materiale.

Montreløsningerne optræder i mange former, nogle smyer sig tæt til stenene og henter deres geometri herfra, andre er mere rektangulære og forholder sig til stedets retninger og akser. Fælles for dem er, at de tilstræber at gøre afskærmningen af stenene mest mulig diskret og ikke har ambition om at tilføre stedet et nyt visuelt element. I alle montreløsningerne betragtes stenene udefra og ses således gennem glas. Op i mod en fjerdedel af besvarelserne ligger i denne kategori.

Montreforslagene har i dommerkomitéen givet anledning til diskussioner om, i hvilken grad spejlinger, kondens, regndråber, smuds mv. ville kunne forstyrre oplevelsen. Endvidere har den tilstræbte usynlighed af selve monterne været diskuteret: Er sproseløse, limede glasløsninger mulige i de aktuelle størrelser? Er ønsket om at lade glasset ”vokse” lige op af terrænet foreneligt med de nære arealers vedligeholdelse, snerydning mv.? Herudover blev det drøftet, i hvilken grad de enkelte montreløsninger tillod serviceadgang, klimaanlæg, belysning mv.

Endelig gav montreløsningerne anledning til en helt overordnet diskussion af, om selve det at sætte Jellingstenene bag glas i en montre, svækker autenticiteten og gør hele sceneriet interiørt og musealt og dermed slører det faktum, at i hvert fald den store runesten har stået på sin nuværende plads i over tusind år.

Blandt de mange montreforslag samlede interessen sig navnlig om de forslag, hvor glas-

set ikke stod alene, men var kombineret med mere massive bygningsdele til brug for belysning, klimaanlæg mv., herunder navnlig forslag 86/21708.

Pavillonløsninger

Pavillonløsningerne opererer mindre diskret og foreslår egentlige bygningsværker, der typisk rummer begge Jellingstenene. Nogle rummer kun stenene, andre inviterer publikum indenfor i større museums lignende bygningsværker, der udover stenene også rummer mulighed for en vis formidling. Enkelte af pavillonløsningerne har hentet deres formsprog fra den umiddelbare nabo, Jelling Kirke. De fleste varierer over modernismens formsprog eller henter inspiration fra helt andre verdener. En del forslagsstillere i denne kategori har forsynet deres afskærmninger med bevidst placerede ovenlys, som på en fin måde fremhæver stenenes reliefmotiver.

Op i mod halvdelen af besvarelserne ligger i denne kategori.

MONTRELØSNING | 86/21708 ■

PAVILLONLØSNING | 38/10721 ■

LØSNINGSTYPER

- Præmierede og indkøbte projekter

PAVILLONLØSNING | 99/50227 ■

I forbindelse med pavillonforslagene har dommerkomitéen navnlig debatteret tre forhold – udover det under montreforslagene nævnte:

Det ene drejede sig om, i hvilken grad de byggede strukturer ville skjule eller forstyrre oplevelsen af stenene eller kirken, samt i hvilken grad de ville fordre store konstruktioner i jorden.

Det andet var spørgsmålet om, hvordan de nye bygningsværker ville påvirke adgangen til kirkens våbenhus og indvirke på den nuværende brug af arealet foran våbenhuset i forbindelse med kirkelige handlinger.

Det tredje, og måske mest uhåndterlige punkt, omhandlede de nye bygningsværkers stillemæssige udtryk, herunder spørgsmålet om, hvordan de ville patinere.

Blandt pavillonforslagene var der i dommerkomitéen størst opbakning til forslag, der var beskedne af størrelse og ikke fik museuskarakter. Derudover var der interesse

for forslag, der arbejdede bevidst med ovenlys over stenene, navnlig forslag 133/05078, eller forslag, der på den ene eller anden måde knyttede det valgte formsprog til Jelling Kirkes formverden, hvad enten det gjaldt materialer eller former. Her samlede interessen sig især om forslagene 36/08115, 38/10721 og 99/50227.

Mobile løsninger

De mobile installationer fremstår måske som det klareste udtryk for det dobbelte sigte i den stillede opgave: På den ene side ønsket om at opleve Jellingstenene direkte uden forstyrrende elementer, og på den anden side erkendelsen af, at de ikke kan tåle det danske klima.

Blandt de mobile løsninger findes forslag til overdækninger, som kan køres væk i godt vejr, og forslag, der anbringer stenene på mobile plateauer, der kan sænkes ned i underliggende klimatiserede kældre, når vejret kræver det.

TÅRNLØSNING | 55/25129 ■

PAVILLONLØSNING | 36/08115

PAVILLONLØSNING | 133/05078 ■

TÅRNLØSNING | 135/29701

Dommerkomitéen fandt generelt ikke, at de mobile forslag var svar på den stillede opgave, idet de, med stenene i den eksponerede situation, ikke ville kunne yde beskyttelse imod en pludselig haglbyge eller et hærværksforsøg.

Tårnløsninger

Tårnløsningerne tager typisk udgangspunkt i et ønske om at markere Jellingstenenes historiske betydning med et vartegn, der kan hamle op med deres nærmeste omgivelser.

Ved at rejse et tårn over stenene er det tilstræbt at tydeliggøre stenenes placering ikke blot i forhold til de nære omgivelser, men også i forhold til højene, skibssætningen og hele monumentområdet.

I visse af tårnforslagene er tårnet samtidig indrettet til klokketårn for Jelling Kirke.

Tårnforslagene delte dommerkomitéen og dens rådgivere. De fleste anså dem for at

være for dominerende i forhold til Jelling Kirke, som allerede har et vesttårn af gængs størrelse, om end reduceret i højden. Ligeledes anså de fleste dommere stenenes egen stærke monumentalitet som markant nok i sig selv. Nogle få så tårnene som en landskabelig set stærk og tiltrængt markering i slægt med middelalderlige klokketårne og fritstående klokkestabler.

Blandt tårnforslagene samlede dommerkomitéens interesse sig navnlig om forslag 55/25129 og 135/29701. Mest dog forslag 55/25129, som gjorde indtryk på flere medlemmer af dommerkomitéen ved sin iscenesættelse af mødet med den store runesten, men som på flere måder bryder med programmets krav.

Andre løsninger

Udover ovennævnte kategorier bør nævnes en lille håndfuld forslag, der argumenterer for, at de originale sten bør flyttes ind i det nærliggende formidlingscenter, Kongernes

1. PRÆMIE | 86/21708

Jelling, hvor de kan opbevares og besigtiges under kontrollerede forhold. Til gengæld må så nyhugges kopier, som opstilles i stenes nuværende position.

Forslag af denne art blev læst med stor interesse, men blev ikke opfattet som svar på den stillede opgave, nemlig at undersøge mulighederne for en afskærmning af stene i deres nuværende position.

Sammenfatning

Samlet set har de indkomne forslag med deres store spredning givet en meget bred belysning af opgavens muligheder – og tvunget dommerkomitéen og dens rådgivere ud i alle hjørner af problemkomplekset.

Efter en løbende udskillelse fremstod en håndfuld projekter som de mest interessante, uden at der blandt forslagene dog blev fundet ét forslag, der kunne siges arkitektonisk til fulde at opfylde de krav, der blev opstillet i konkurrenceprogrammet.

Ved den endelige votering besluttede et flertal i dommerkomitéen at tildele forslag 86/21708 en 1. præmie, forslag 38/10721 en 2. præmie og forslagene 55/25129, 99/50227 og 133/05078 hver et indkøb.

Et mindretal, bestående af professor, landskabsarkitekt Malene Hauxner ønskede forslag 55/25129 tildelt 1. præmie, alternativt 2. præmie.

PRÆMIEREDE OG INDKØBTE FORSLAG

---

1. PRÆMIE

Forslag 86/21708 | 1. præmie, DKK 250.000

NOBEL ARKITEKTER

Projektgruppe: Erik Nobel (projektansvarlig),
Kirsten Herup Søvang, Søren Andersson og Hans Rosenberg
Ingeniør: Jürgen Nickel, RAMBØLL
Model: Hans Willadsen

De to runesten afskærmes med to vinkelformede elementer, der beskytter hver sin sten. Vinklen over den store sten er større og markerer dermed denne stens særlige betydning og placering. Vinklen over den lille sten er mindre og vender sig mod den store sten. De to vinklers modstilling danner en fin komposition og arkitektonisk dialog mellem de to runesten. Hovedgrebet både fremhæver runestenenes samspil med det samlede monument, disponerer kirkens forplads enkelt og velfungerende samt muliggør, at man kan opleve de to runesten individuelt. Det er en let og diskret afskærmning, der fremhæver runestenenes tyngde og volumen og indtræder i helheden med respekt for anlæggets aksialitet.

Begge montere er meget velproportionerede. Den ekstra luft, de skaber omkring stenene i både højden og længden, er på underspillet vis tilstrækkelig til at markere stenenes store betydning. De lukkede gavflader skaber ro og rum omkring stenene. Man kan komme

tæt på stenene, gå rundt om dem og betragte dem fra forskellige vinkler og på nært hold, samtidig med at hensynet til beskyttelse af stenene er tilgodeset. De to vinkler fremstår som et arketypisk tegn for ly og løser en række tekniske og arkitektoniske problemer forbundet med at opstille montere udendørs.

De vinkelformede, lukkede flader udføres i bronzebeklædning, som monteres uden synlige befæstelser på et bærende stålskelet. Bronzen patinerer til en irret, grønlig farve, der vil fremhæve runestenenes grå og rødlige farvetoner, ligesom materialet vil understrege runestenenes monumentale karakter og betydning. Glasset foreslås udført jernfrit (uden den grønlig farvnuance, glas oftest har) og med antirefleksbehandling, så betragtning og lyspassage optimeres. Glaskonstruktionen udføres helt uden sprosser. Bronzepladerne tænkes anvendt til information om monumentet og runestenenene. Tekst og grafik foreslås indføjet direkte i bronzens overflade, ved prægning, gravering, indstøb-

ning eller lignende, og nødvendige ventilationsriste, inspektionsdøre mv. integreres i bronzebeklædningens paneler.

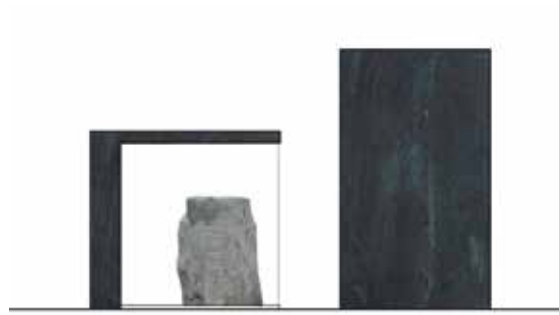
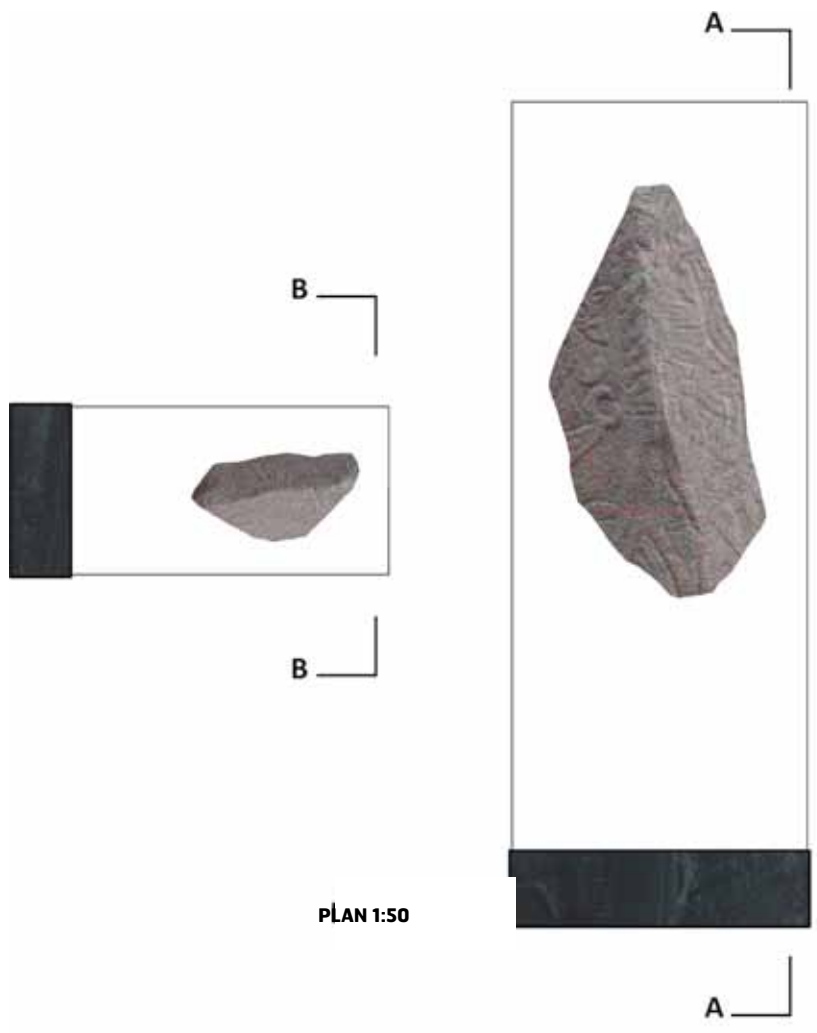
Ankomstarealet foran kirken bevarer sin karakter. Forslagsstillerne ønsker at forenkle og færdiggøre belægningen på kirkegården, omkring kirken og omkring de to runesten, så perlegrus, piksten og borduresten danner en naturlig sammenhæng.

Forslaget er underspillet, men samtidigt af høj kvalitet designmæssigt, kulturelt og formidlingsmæssigt. Desuden er forslaget både arkitektonisk og teknisk velbeskrevet og anviser i såvel tekst, skitser som referencefotos mange raffinerede og fine detaljer, der kan udvikles til et højt niveau i detaljering og stoflighed. Dog er gennemførelsen af projektet naturligvis ikke uden yderligere problemer, der kræver en løsning. Det kan vise sig vanskeligt at få glas i så store felter, som den store montre kræver. Den viste glashjørneløsning forekommer dommerkomitéen vel

optimistisk. Og den viste bundskinne bør udvikles, så hensyn til snerydning og rengøring tilgodeses. Det er desuden en problemstilling, der kræver fortsat dialog, at projektet i nogen grad spærrer for synet af den store runesten fra Sydhøjen. Det er imidlertid dommerkomitéens opfattelse, at disse problemer kan løses inden for rammerne af de hovedidéer og anslag, som forslaget fremsætter.

Sammenfattende finder dommerkomitéen, at forslaget har fundet frem til en arkitektonisk hovedidé, der med ro og værdighed etablerer et samspil mellem hovedformens enkelhed og aksiale fasthed, den lette dynamik, der skabes i rummet foran våbenhuset, og endelig den fornemme stoflighed og detaljering, der lægges op til.

Forslaget tildes derfor en 1. præmie.

OPSTALT SYD 1:100

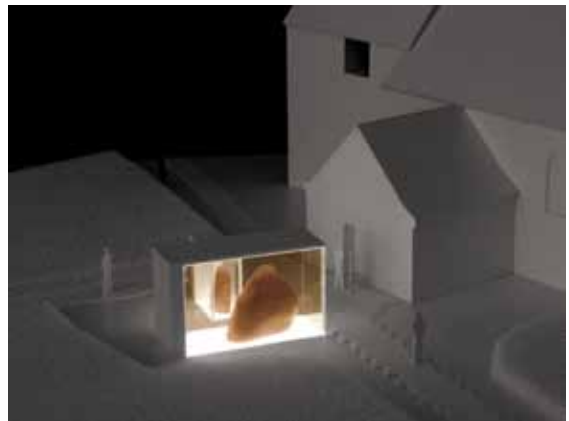
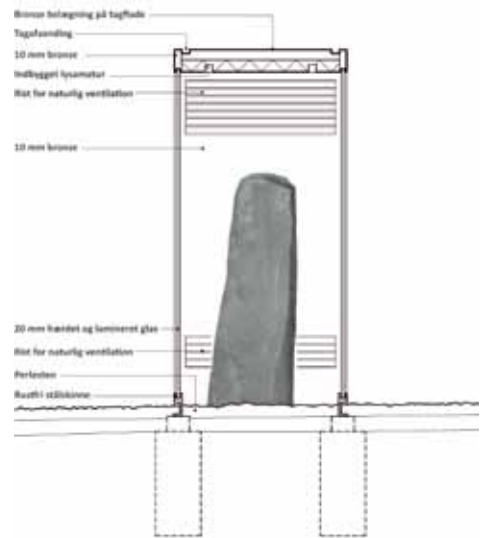
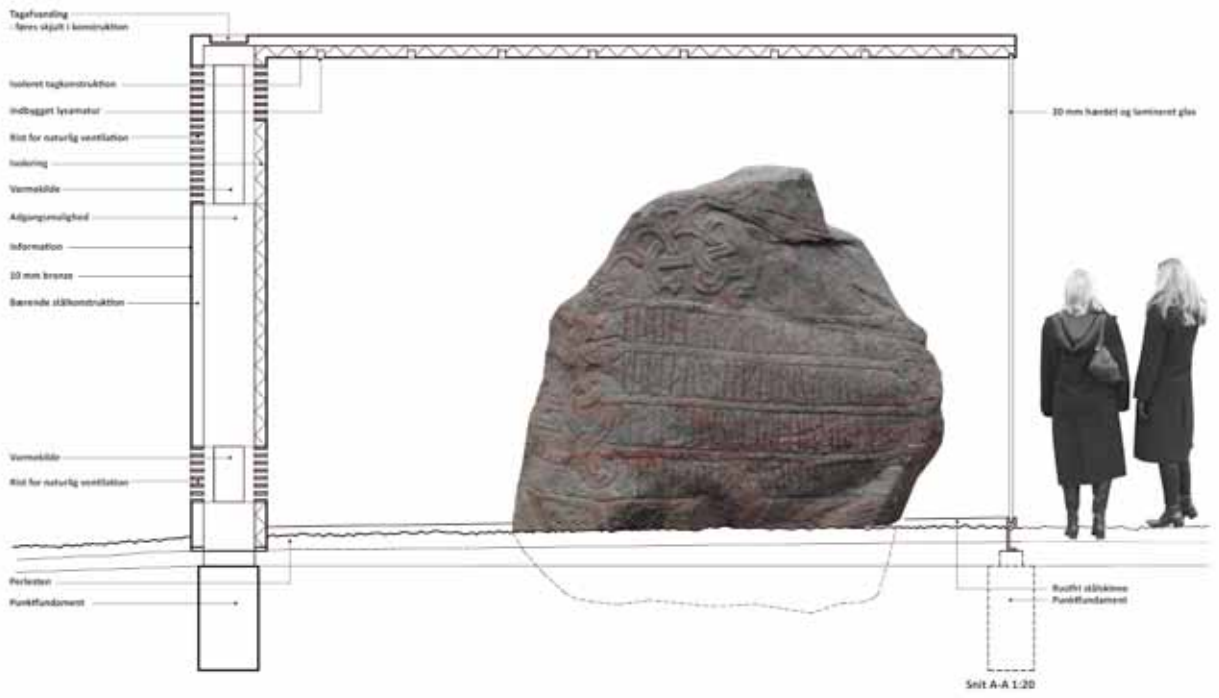
OPSTALT NORD 1:100

OPSTALT ØST 1:100

OPSTALT VEST 1:100

2. PRÆMIE

Forslag 38/10721 | 2. præmie, DKK 175.000

TUE TRÆRUP MADSEN

Arkitekt MAA MDD Tue Trærup Madsen (ophavsret)

Medarbejdere:

Arkitekt MAA Terje Nedergaard, foto

Stud. arch. Ture Slot Bundgaard, digital bearbejdning

Bygningen til runestene består i dette forslag af to dele; en såkaldt 'port' og to prismatiske glasmontrer. Porten er bygget op af et sadeltag, der hviler på fire søjler. Tagkonstruktionen er af træ med tagflade og gavlparter af bly; dæk og søjler er af beton. Tekniske anlæg er anbragt i tagrummet. Føringsveje og betjeningspanel er skjult i søjlerne.

De to glasmontrer, der hviler på et isoleret betonfundament, består af en spinkel stålkonstruktion isat termoglas. Monterne spænder de seks meter fra gulvet til tagets loft. To glasdøre giver adgang til monterne. Der er varmenstreng i terræn, og belægningen under taget er den samme som udenfor.

I modelform vises det landskab, der er arbejdet i; en grundflade mellem to høje, hvorpå der ligger en kirke og står en del fritvoksende træer. I sin rektangulære grundform udpeger den portformede bygning to retninger, én ud af monumentområdet og én mod kirken. Dispositionen af monterne giver mulighed for, at man frit kan bevæge sig omkring stenene og nærstudere deres detaljering.

Landskabeligt, arkitektonisk og kulturelt er forslaget af høj kvalitet. Bygningen er klassisk i sin form med mindelser om en klokkestabel og en kirkegårdsportal. Den indskriver sig i en bygnings- og landskabskulturarv

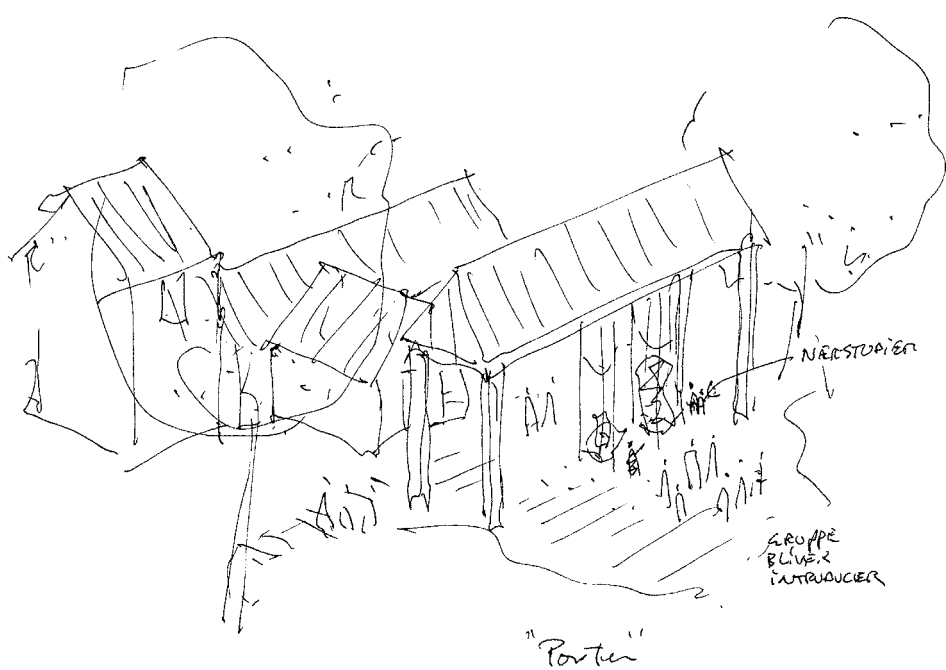
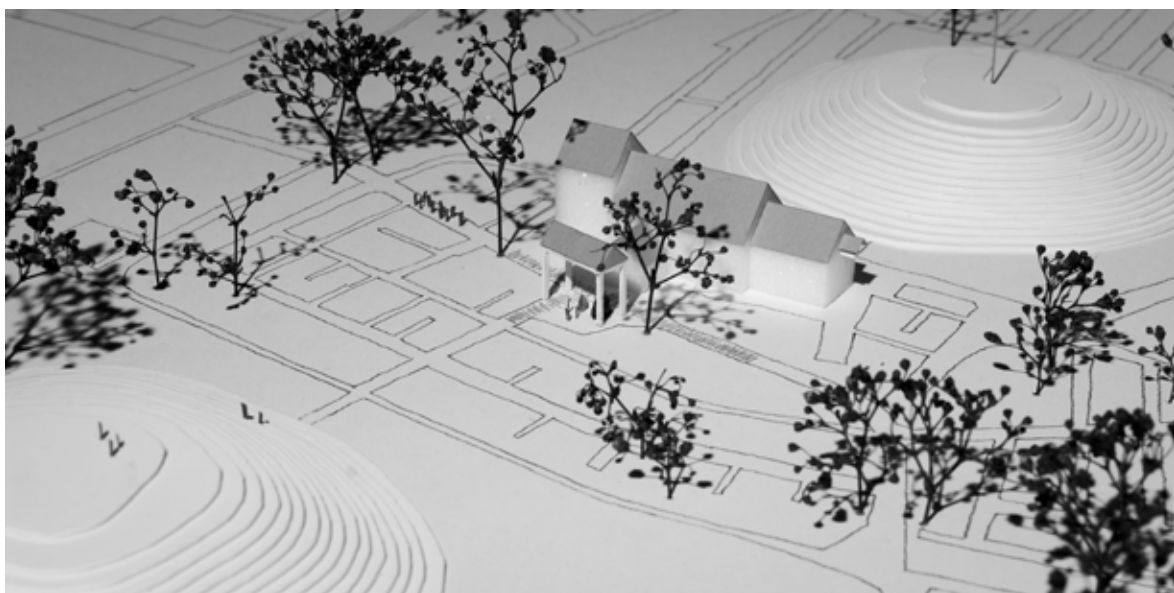
og markerer sig rumligt som en overbygning, der giver stedet luftighed. Portformen fastholder landskabets åbenhed. Bygningen korresponderer med kirken på grund af valget af bly som materiale og samme tagform – dog i en lettere udgave på grund af søjlerne. På en måde har den taget form af både kirken, dennes tag og form og af træernes stammer.

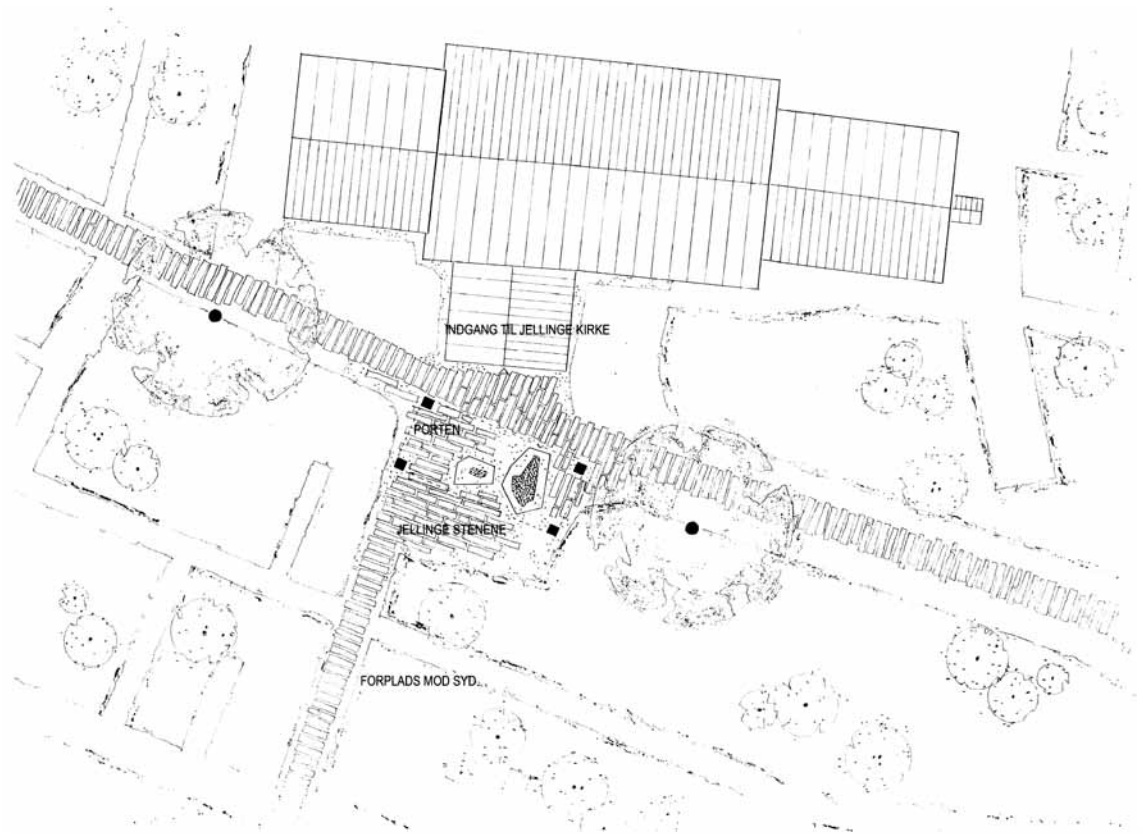
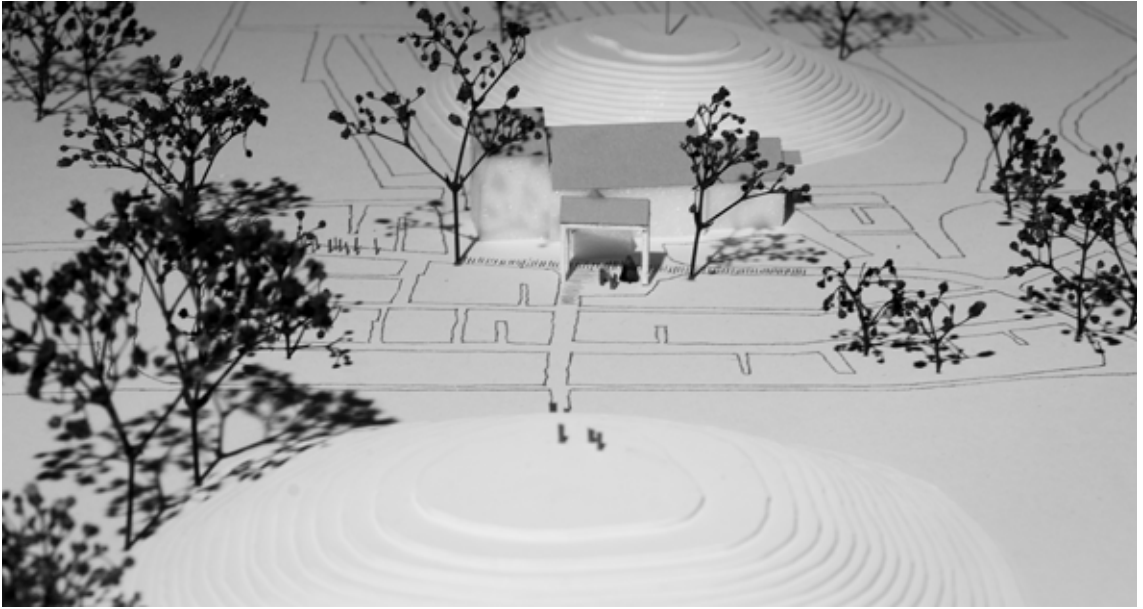
Forslagsstillerne har set konkurrencens primære formål som værende en belysning af en helhedsmæssig arkitektonisk løsning og ikke en specifik detaljløsning. Det har da også resulteret i et formmæssigt sparsomt beskrevet og dokumenteret forslag, hvor eksempelvis monterne virker ubehandlede, og hvor højden har været diskuteret i dommerkomitéen, en højde, der imidlertid tilfredsstiller programmets krav om synlighed fra Sydhøjen, men samtidig er i en konflikt med kirkens taghøjder.

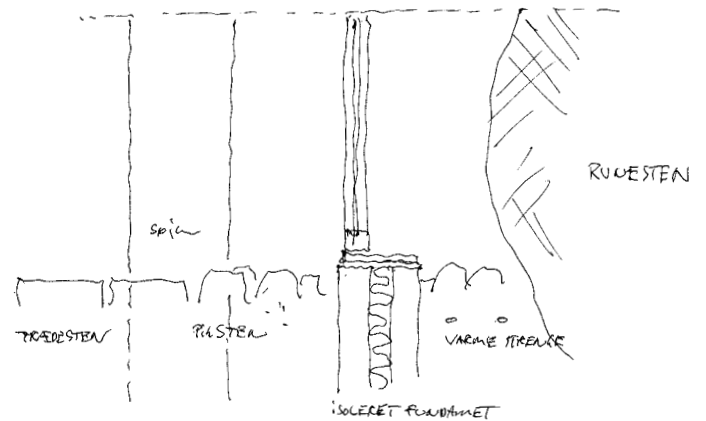
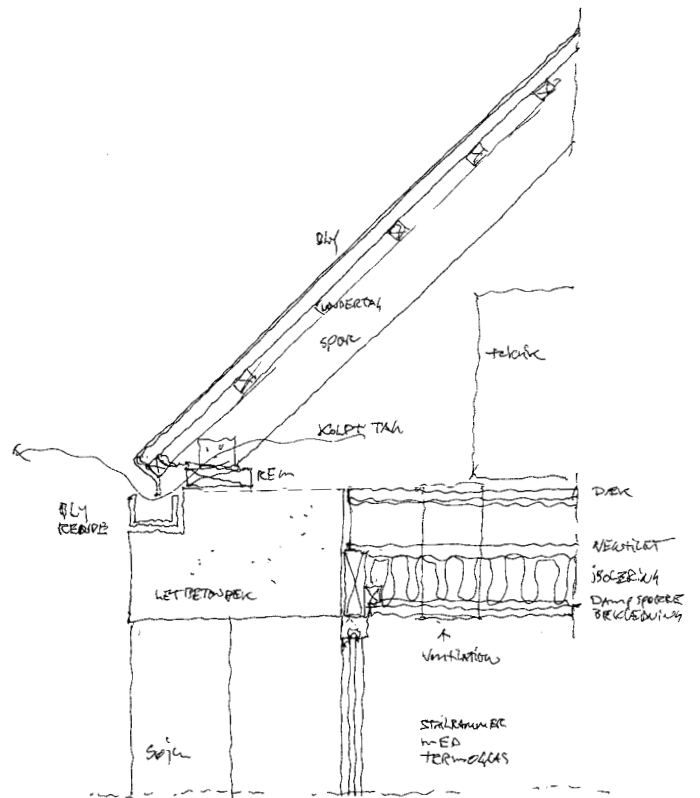
Ønsket om en nænsom løsning, der tilpasser sig stedets særlige karakter, er imidlertid opfyldt i dette forslag, der lægger sig helt naturligt ind i sammenhængen med kirken. Anslaget, som det fremstår i modelbillederne, er et af de mest harmoniske af samtlige forslag.

Alt i alt vil porten kunne danne en værdig ramme om de to runesten uden at konkurrere med dem.

HARLANG & THORBORG

Arkitekterne Christoffer Harlang og Christoffer Thorborg
Konsulenter uden ophavsret:
Arkitekt Caitlin Madden og arkitekt Søren Vadstrup

Dette forslag afviger fra programmets ønske om at huse begge runesten umiddelbart ved siden af hinanden. Argumentationen er, at den store sten skal man være sammen med alene, hvorfor den lille er flyttet ind i kirken. Den store har så fået plads i – ikke en udstillingsmontre – men i en egentlig og ganske særlig bygning med en sluttet, tønedeagtig form.

Bygningen består af bloksavede, spejlskårne, sorttjærede egeplanker; svagt koniske som følge af stammernes form. Plankernes top og bund er samlet med valsede jernbånd. I et skjoldformet tag af spejlskårne egestave, samlet med fer og not, er fastkilet et konisk okular, lukket af en cirkulær, hærdet glasplade. Et hvidt lærredsforhæng med en jernring som lod styrer lyset. Omkring runestenen er konstrueret en cirkulær jernsokkel, funderet punktvis under terræn på tre betonpæle. En stålrampe foran en dør overvinde niveauforskellen mellem terræn og stål-gulv. Bygningen, der betragtes som stenens beskytter og fremviser, kan huse 30-35 tilskuere ad gangen.

Bygningen indlejrer sig som en symbolsk markering af stenens historiske betydning og en visuel fremhævelse af anlæggets monumentale akse. Der er tale om en landskabeligt set smuk og rigtig løsning, indskrevet i en lang og vægtig bygningskultur. Bygningen er såvel en brik i en komposition som et underspillet markant kontrapunkt. Bygningen vil kunne medvirke til at samle by og landskab, Kongernes Jellings sorte glasfacade, højenes masse og den hvide kirke.

Forslaget fremhæver konsekvent stenens egen monumentalitet, skaber et eget rum, der tillader uforstyrret oplevelse af dens storhed. Desuden udvises der udpræget forståelse for vedligeholdelse og for relationen mellem ude og inde. Materialet lider ikke af glassets mange svagheder og har en levetid på 200 år.

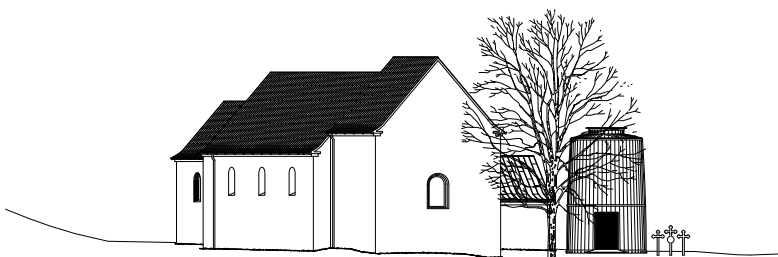
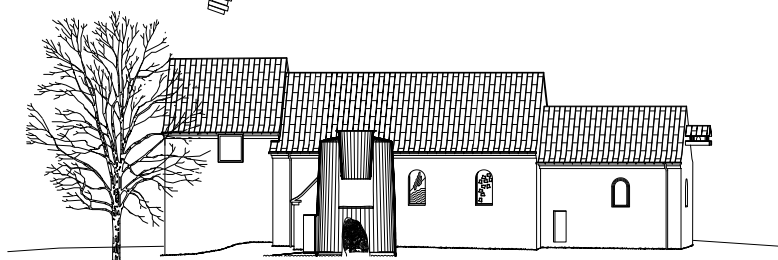
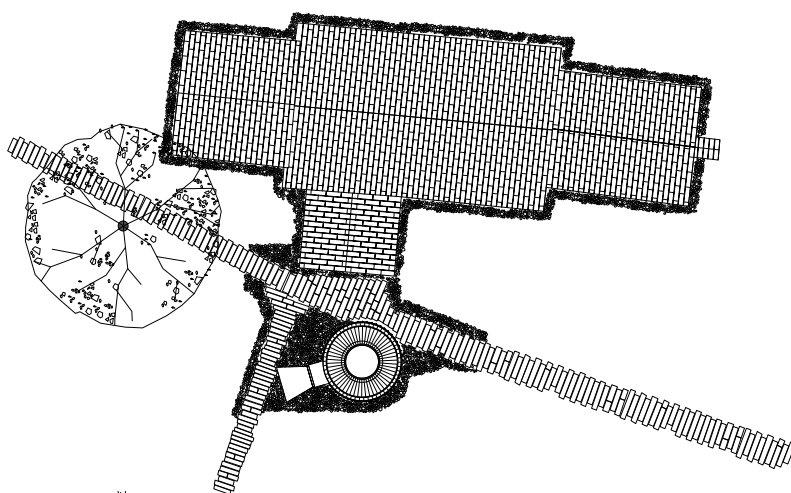
Uanset forslagens ubetvivlelige æstetiske kvaliteter vil en fjernelse af den lille runesten selvsagt hverken fastholde denne på dens plads som forudsat, eller bidrage til dens sikring, såfremt den stilles op i kirken. Her vil den tillige som helt væsensfremmed ud fra et kristent synspunkt bryde sammenhængen i rummet.

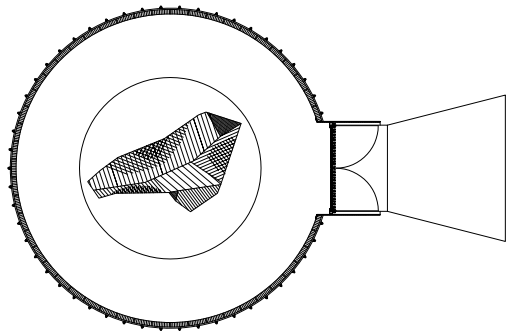
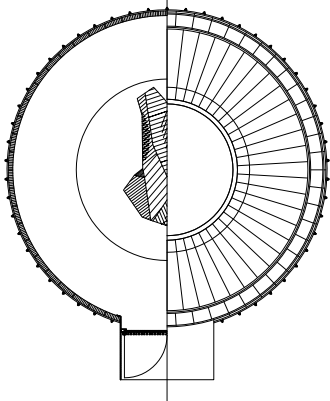
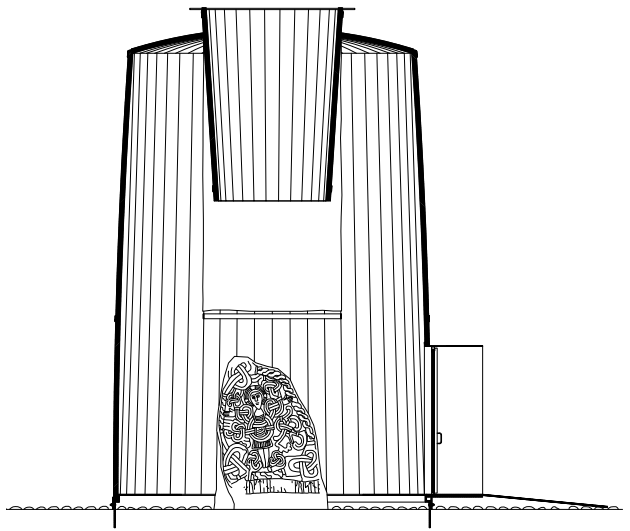
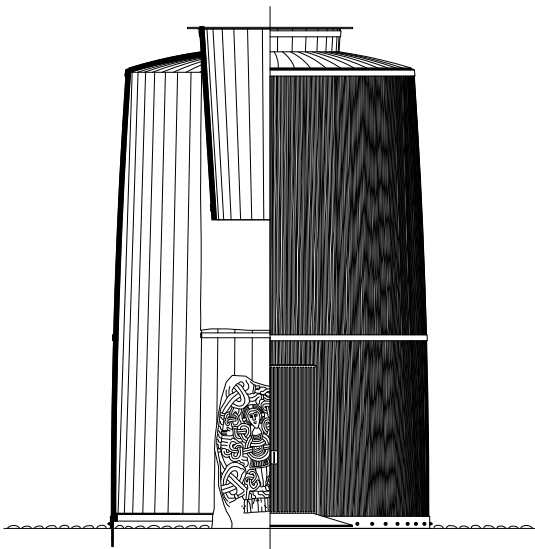
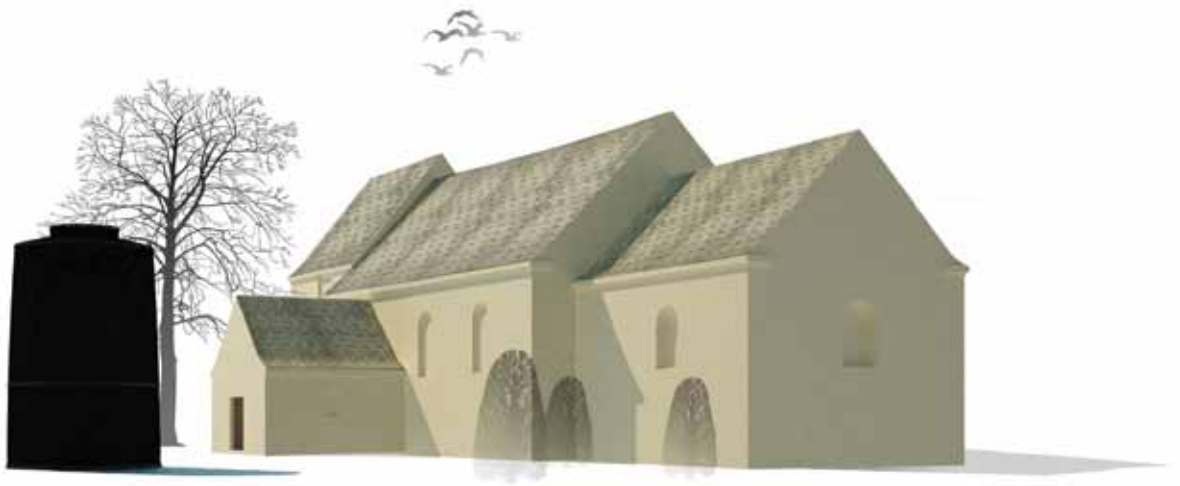
Væsentligst er, at indkapslingen af de to sten i henholdsvis træbygningen og kirken totalt vil forhindre oplevelsen af de to runesten som en siden vikingetiden synlig del af det samlede Jellingmonument. Og risikoen for, at de to sten udsættes for berøring og hærværk øges, eftersom de begge bliver skjult og prisgivet eventuelle skadevoldere.

Mindretalsudtalelse

Da forslaget betragtes som det kunstnerisk, arkitektonisk, landskabeligt og funktionelt stærkeste af de indleverede forslag, og da det kulturhistorisk binder fortid, nutid og fremtid sammen på en forbilledlig genial og underspillet måde, er det undertegnede opfattelse at forslaget burde være tildelt 1. præmie, alternativt 2. præmie.

Malene Hauxner

PLAN, SNIT OG OPSTALT

PLAN OG SNIT

JENS FREDSLUND

Arkitekt Jens Fredslund, Erik Møller Arkitekter

Gennem tiden har mange af vores middelalderkirker fået tilføjet tårn, våbenhus, sakristi mv., oftest uden at det er gået ud over helhedsindtrykket af kirken. Dette forslag søger det samme: En afskærmning, som opfattes som en del af kirken, en fritliggende udvidelse, udført i materialer, som ligger tæt op ad kirkens materialeholdning.

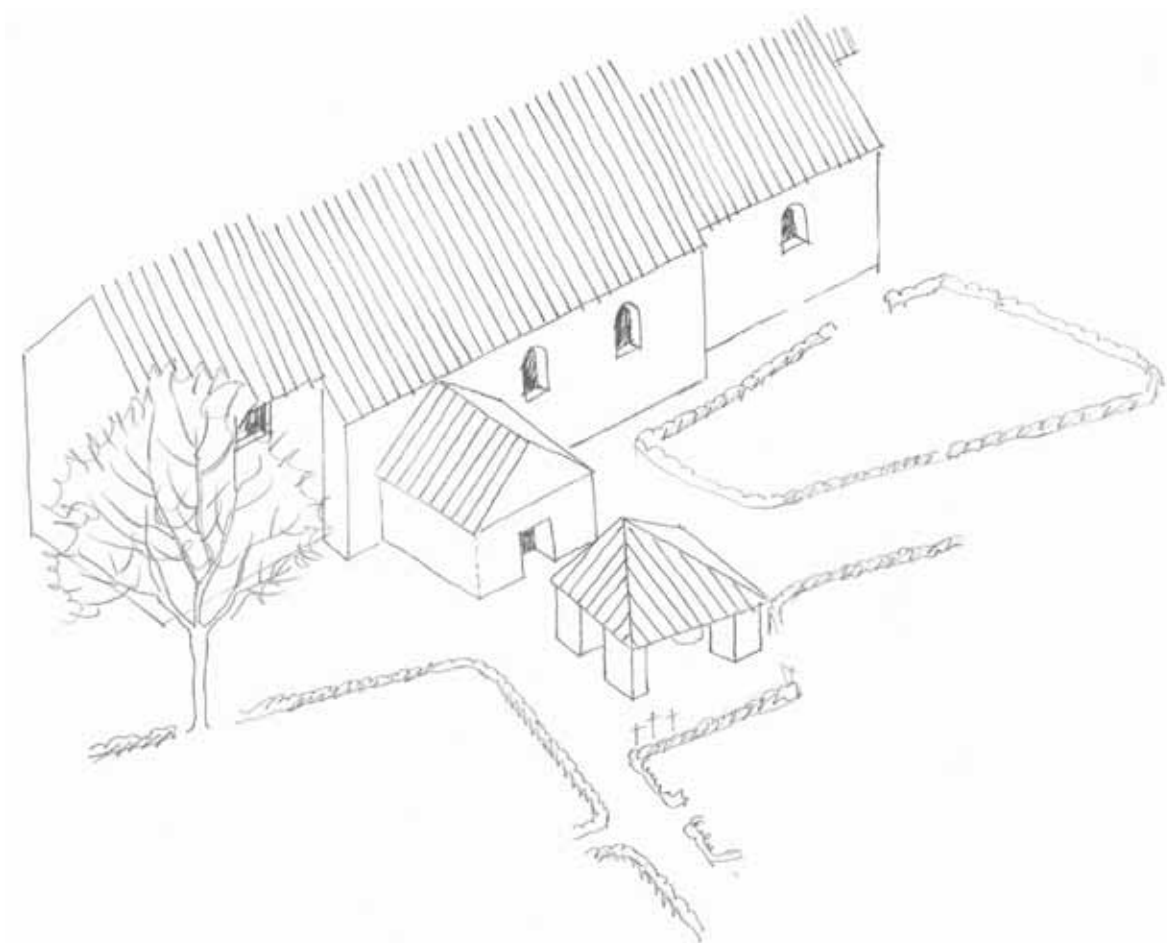
Afskærmningen udgøres af en muret, sækkeskuret og hvidkalket underdel og et tag dækket af falsede metalplader. Store udsnit i underdelen tillader lysindfald og betragtning af stenene, som beskyttes af glas i tomбакprofiler. Glasset danner to montrere, der er udformet, så publikum kan komme tæt på stenene. Teknikrum med plads til både teknik for beskyttelse (klimastyring og sprinkling) og betragtning (fiberlys) placeres i et loftsrum, og føringer mellem loft og gulv kan indbygges i de murede søjler. Den eksisterende pikstensbelægning foreslås anvendt som gulv i bygningen.

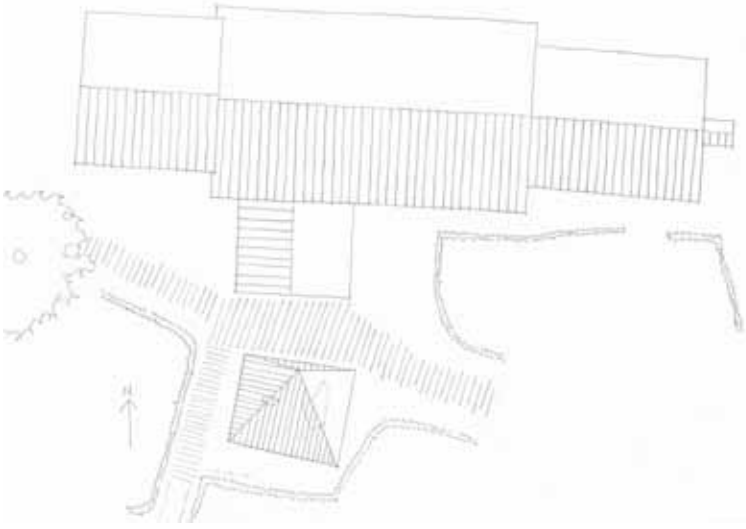
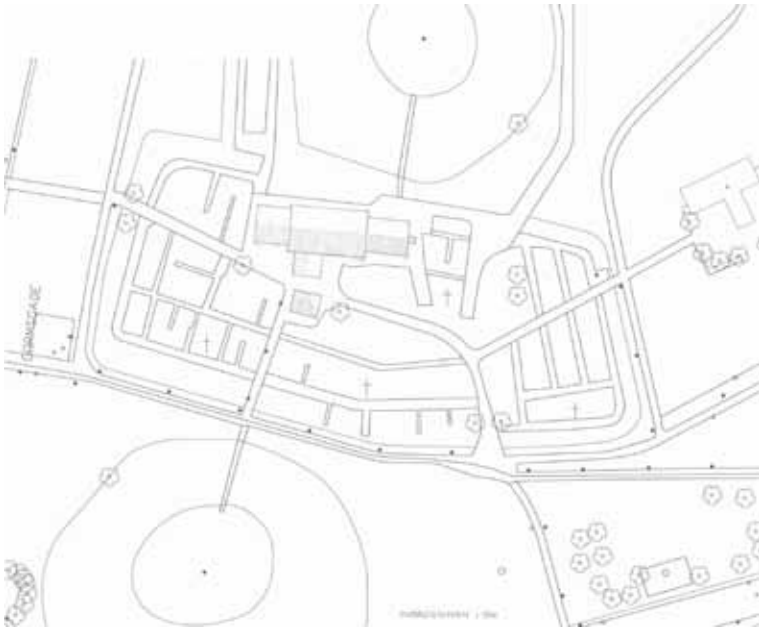
Dommerkomitéen har været tiltalt af forslaget ligefremme logik og underspillede udtryk, der ubesværet holder sig på afstand af det tidstypiske. Det skrå pyramidetag indgår i naturligt samspil med kirke og våbenhus, og den lille bygning danner på enkel vis ly for runesten såvel som besøgende.

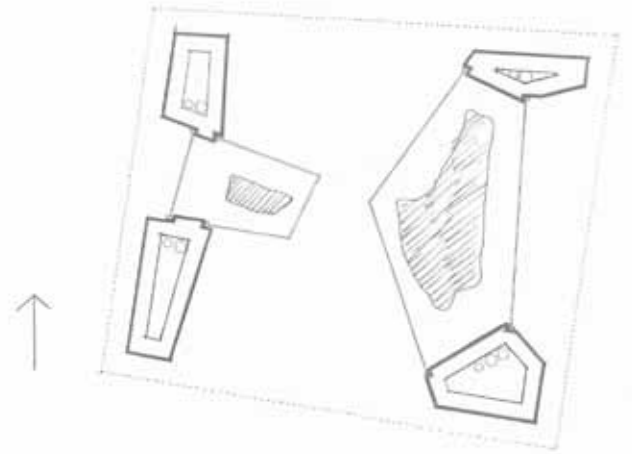
Forslaget fremstår dog noget usikkert i den formmæssige bearbejdning af de murede søjler og disses relation til glasmontrerne. De mange forskellige vinkler og indskudte false virker ikke overbevisende, hverken kompositorisk eller hvad angår publikums muligheder for frit at gå omkring stenene.

Disse mangler til trods har forslaget været et væsentligt bidrag til konkurrencen og til nuancering af diskussionerne i dommerkomitéen.

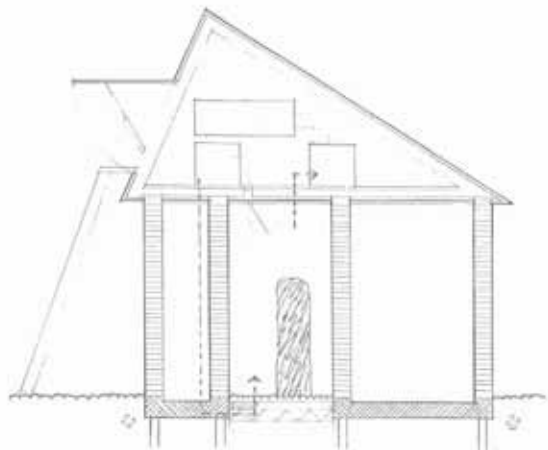

PLAN 1:50

SNIT 1:50

HALVORSEN JENSEN ARKITEKTER

Halvorsen Jensen Arkitekter MAA ved Hanne Halvorsen og Jørn Jensen i samarbejde med Mikkel Damsbo, arkitekt MAA og Anders Bergmann, arkitekt MAA
Konsulenter: Anders Christensen ApS, Rådgivende ingeniører ved Anders Christensen og Henrik Larsen, Rådgivende ingeniørfirma, FRI A/S ved Mark Askegren Andersen

Løsningen består i dette forslag i at etablere en klimaskærm, der danner et lukket klimastyret rum tæt omkring de to runesten. 'Skærmen' består af to-lags termoruder. På de tre åbne sider er ruderne store partier uden sprosser. På den fjerde side giver en smal, høj glasdør adgang for rengøring og inspektion.

Glasset er indsat i rammer, der bærer og stabiliserer klimaskærmen samt indrammer og retter perspektivet mod runestene. Rammerne fungerer samtidig som solafskærmning, der hindrer refleksioner. Rammerne er af tombak, på indersiden beklædt med egetræ. Rammevægge udnyttes til rørføring og til indbygning af informationstavler evt. udført interaktive. Man kan træde op på rammen for at se nærmere på stenene og stå i læ og skygge af rammerne. Et 30 cm højt trin kan bruges som siddeplads.

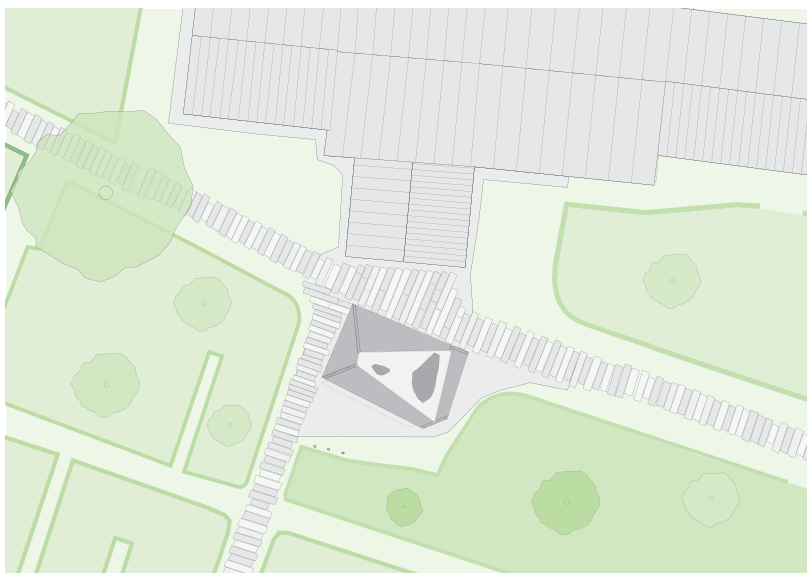
Montren danner en prismatisk figur, der lader stenenes sider stå indrammet og unikke. Den store runestens tre sider og den lilles to har dannet grundlag for udformning af klimaskærmen, mens adgangsretningerne har dannet grundlag for udformning af rammen.

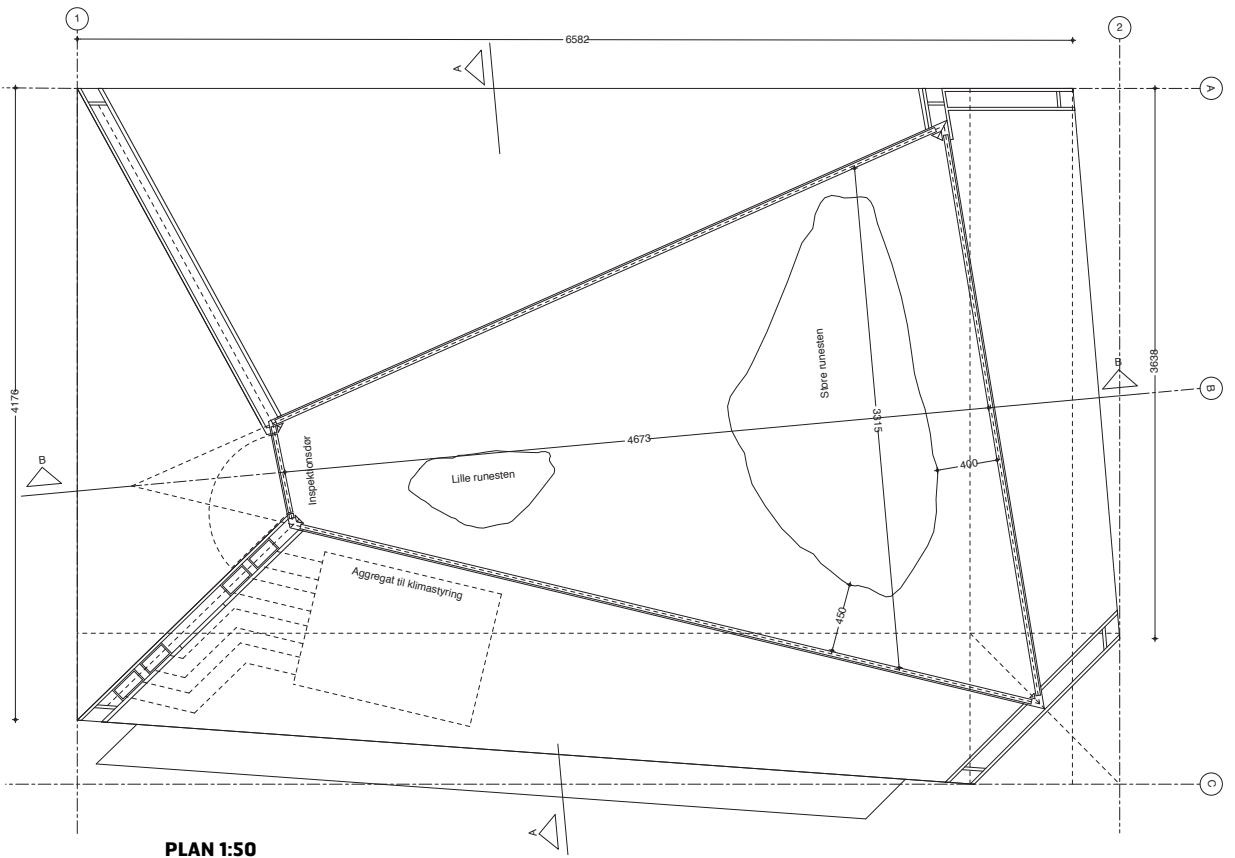
Der er lagt meget vægt på at skabe optimale lysforhold, kontraster samt minimale refleksioner og forstyrrende skygger. Et ovenlys over stenene giver således et fint dagslys på stenenes reliefmotiver. Klimaskærmen kan opføres med minimalt indgreb i underliggende jordlag ved pælefundering.

Forslaget er skulpturelt komplekst, men kompleksiteten er velbegrunderet. Klimaskærmen forholder sig til kirkens proportioner og kirkegårdens kompleksitet af materialer og stofligheder. Stenene er søgt fremhævet i stedet for indpakket.

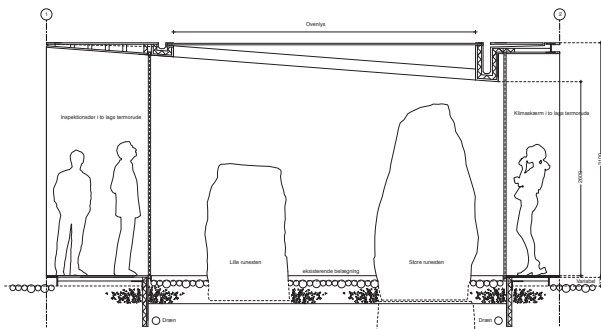
Forslagets udformning giver dagslys på stenene, men samtidig skygge og ly til de besøgende. Dette er gunstigt for betragtningen af stenene, idet genskin fra glassets blanke overflade reduceres. Illustrationerne tyder på, at man i almindeligt dagslys faktisk vil kunne opleve det, som om stenene står udendørs. Forslagets drejninger og vinklinger skaber gode rum omkring sig, der tilgodeser både kirkens dagligliv og iscenesættelsen af stenene uden musealisering.

Forslaget har som én samlet montre været et væsentligt bidrag til konkurrencen og til nuanceringen af diskussionerne i dommerkomitéen.

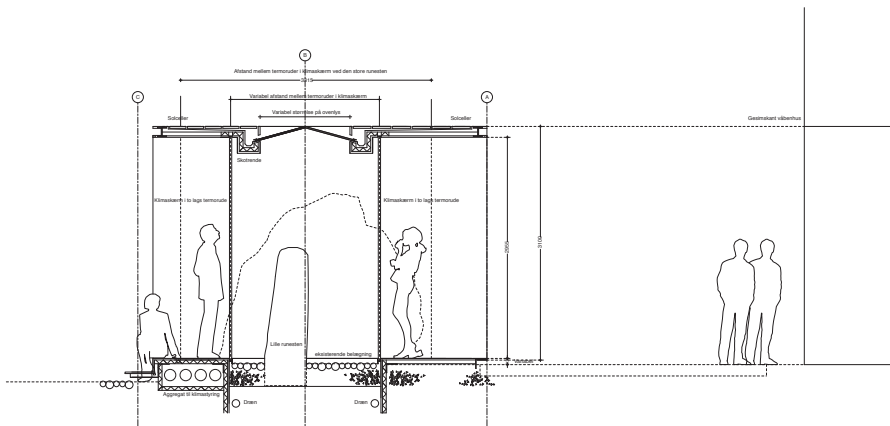

PLAN 1:50

LÆNGDESNIET 1:100

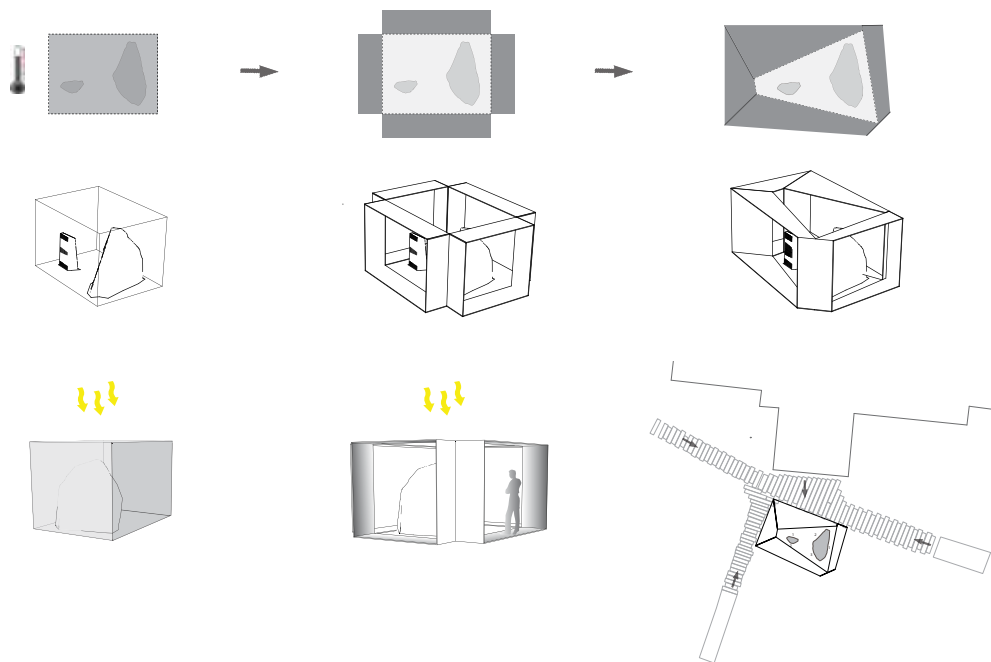
TVÆRSNIET 1:100

KLIMASKÆRM

INDRAMNING

FORMGIVNING/OPTIMERING

Konkurrenceudskriver og -form

Kulturarvsstyrelsen. Åben idékonkurrence iht. EU's udbudsdirektiv 2004/18/EF.

Konkurrenceprogram

Konkurrenceprogrammet er udarbejdet af Kulturarvsstyrelsen i samarbejde med Akademisk Arkitektforening.

Konkurrenceopgave

Opgaven går ud på at komme med forslag til udformningen af en klimastyret afskærmning af Jellingstenene. Afskærmningen skal udformes, så den tager hensyn til stedets helt særlige status og til en fortsat brug af kirken og kirkegården samt til de besøgendes mulighed for fortsat at kunne se stenene, og på en sådan måde, at fortsat nedbrydning af stenene undgås. Der efterlystes løsninger på et højt kunstnerisk, arkitektonisk, landskabeligt og funktionelt niveau.

Konkurrenceperiode

26. august – 18. november 2009.

Indsendte forslag

Antal indsendte forslag: 159.

Antal forslag optaget til bedømmelse: 157.

Forslagenes fordeling på danske/udenlandske: 123/34 (Norge: 15, Sverige: 8, Italien: 3; Australien, Chile, Finland, Frankrig, Holland, Irland, Skotland og Ungarn hver 1).

Dommerkomité

Direktør Steen Hvass, Kulturarvsstyrelsen (formand for dommerkomitéen); vicedirektør Anne Mette Rahbæk, Kulturarvsstyrelsen; fhv. riksantikvar Nils Marstein, Riksantikvaren, Norge; museumsdirektør Per Kristian Madsen, Nationalmuseet; konserveringstekniker Susanne Trudsø, Nationalmuseet; menighedsrådsformand Gunni Højvang, Jelling Kirkes menighedsråd; provst Leif Arffmann, Vejle Provsti. Eksterne fagdommere: Professor, arkitekt MAA MDD Anders Brix, udpeget af Akademisk Arkitektforening; arkitekt MAA Johan Fogh, udpeget af Akademisk Arkitektforening; professor, dr. agro., landskabsarkitekt MDL Malene Hauxner, udpeget af Kulturarvsstyrelsen.

Rådgivere for dommerkomitéen

Konsulent Torben Dehn, Kulturarvsstyrelsen; seniorforsker Poul Klens Larsen, Nationalmuseets Bevaringsafdeling; konsulent, arkitekt MAA Lisbeth Øhrgaard, Kulturarvsstyrelsen; kgl. bygningsinspektør, arkitekt MAA Niels Vium; stiftsfuldmægtig Margrethe Wind, Haderslev Stift; chef for Plan og Byg, Henrik Børsting Aagaard, Vejle Kommune. Endvidere medvirkede konsulent Carl Axel Lorentzen, Glasfakta, som særlig rådgiver for dommerkomitéen.

Konkurrencens sekretær

Konkurrencerådgiver, arkitekt MAA Bent Kolind, AA Konkurrencer, Akademisk Arkitektforening.

Bedømmelseskriterier

Forslagene er blevet bedømt på deres evne til at imødekomme konkurrenceprogramets ønsker og krav. Der er fokuseret på, om forslagene på overbevisende måde formår at indpasse sig i monumentområdet som helhed, om forslagene er funktionelle og realiserbare, og om de kan sikre Jellingstenene mod fortsat forfald.

Bedømmelsesperiode

27. november 2009 - 4. februar 2010.

Samlet præmiesum

DKK 650.000.

Bedømmelsen

Dommerkomitéen afholdt i alt fem bedømmelsesmøder. Efter en indledende bedømmelsesrunde over to dage koncentrerede dommerkomitéen sig på det første bedømmelsesmøde især om følgende 21 forslag: 5/35115, 8/92226, 14/58733, 17/37902, 36/08115, 38/10721, 39/07875, 52/12623, 55/25129, 67/23987, 70/27304, 73/08880, 83/75805, 86/21708, 99/50227, 106/90085, 109/94190, 118/06061, 133/05078, 135/29701 og 139/74946.

På det andet bedømmelsesmøde blev det besluttet, at følgende 12 forslag skulle fortsætte: 17/37902, 36/08115, 38/10721, 55/25129, 70/27304, 73/08880, 86/21708, 99/50227, 109/94190, 133/05078, 135/29701 og 137/773228.

På det tredje bedømmelsesmøde blev det besluttet, at følgende syv forslag skulle gå videre til finalerunden: 36/08115, 38/10721, 55/25129, 86/21708, 99/50227, 133/05078 og 135/29701. På tredje bedømmelsesmøde drøftedes endvidere forslag 95/83079 og 144/10408.

På fjerde bedømmelsesmøde blev det besluttet, hvorledes præmier og indkøb skulle fordeles. På femte bedømmelsesmøde blev betænkningen underskrevet.

Konkurrenceresultat

1. præmie, DKK 250.000:
Forslag 86/21708

2. præmie, DKK 175.000:
Forslag 38/10721

Indkøb, DKK 75.000:
Forslag 55/25129
Forslag 99/50227
Forslag 133/05078

Offentliggørelse af resultatet

4. marts 2010.

UNDERSKRIFTER

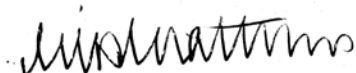
Steen Hvass

Anne Mette Rahbæk

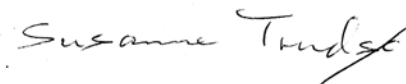
Nils Marstein

Per Kristian Madsen

Susanne Trudso

Gunni Højvang

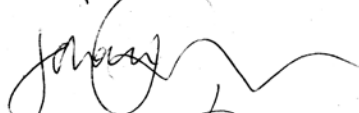
Leif Arffmann

Anders Brix

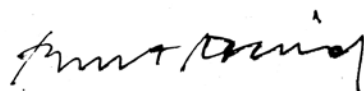
Johan Fogh

Malene Hauxner

Bent Kolind

DOMMERBETÆNKNING

Redaktion: AA Konkurrencer
Layout: Tegnestuen Jens V. Nielsen
Luftfotos: Jens V. Nielsen
Foto s. 2: Janne Klerk
Øvrige illustrationer: Forslagsstillerne

Side 5:
Illustration, forslag 36/08115:
Arkitekt MAA Claus Harboesgaard Pryds
Illustration, forslag 135/29701:
Arkitekt MAA Jesper Kort og
ark. stud. Mikkel Kjærgård Christiansen

Produktion: Vilhelm Jensen & Partnere
Oplag: 350

Programmet er trykt på Svanemærket trykkeri
med brug af miljøcertificeret papir.

Udgivelsesdato: 4. marts 2010

Webudgave:
www.arkitektforeningen.dk/koncurrencer

Se alle forslag på www.kulturarvsstyrelsen.dk
og www.arkitektforeningen.dk

